

BI-VZD přednáška 9

Ondřej Tichý

FIT ČVUT

24. 4. 2023

Autoři: Karel Klouda, Juan Pablo Maldonado Lopez, Daniel Vašata.
Problémy, návrhy apod. hlaste v [GitLabu](#).
Verze souboru: 18. dubna 2023 09:09.

Co bude v dnešní přednášce

- Představení klasifikace pomocí podmíněné pravděpodobnosti.
- Naivní Bayesův klasifikátor.
- Modely marginálních rozdělání v Naivním Bayesově klasifikátoru.
- Odhady parametrů těchto modelů včetně Baysovských odhadů.
- Představení rámce generativních $\times$ diskriminativních modelů.
- Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů.

Klasifikace na základě podmíněné pravděpodobnosti

Uvažujme nejprve klasifikační úlohu, ve které máme p diskretních příznaků a chceme predikovat diskretní vysvětlovanou proměnnou.

Klasifikace na základě podmíněné pravděpodobnosti

Uvažujme nejprve klasifikační úlohu, ve které máme p diskretních příznaků a chceme predikovat diskretní vysvětlovanou proměnnou.

Místo přímé konstrukce prediktoru vysvětlované proměnné, např. pomocí náhodných lesů, zkusme postupovat následujícím pravděpodobnostním přístupem.

- Příznaky reprezentujeme náhodným vektorem $\mathbf{X} = (X_1, \dots, X_p)^T$ s hodnotami v $\mathcal{X}$ a vysvětlovanou proměnnou diskretní náhodnou veličinou Y s oborem hodnot $\mathcal{Y}$.
- Na základě trénovací množiny odhadneme pravděpodobnosti $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ pro každé $\mathbf{x} \in \mathcal{X}$ a $y \in \mathcal{Y}$.

Klasifikace na základě podmíněné pravděpodobnosti

Uvažujme nejprve klasifikační úlohu, ve které máme p diskretních příznaků a chceme predikovat diskretní vysvětlovanou proměnnou.

Místo přímé konstrukce prediktoru vysvětlované proměnné, např. pomocí náhodných lesů, zkusme postupovat následujícím pravděpodobnostním přístupem.

- Příznaky reprezentujeme náhodným vektorem $\mathbf{X} = (X_1, \dots, X_p)^T$ s hodnotami v $\mathcal{X}$ a vysvětlovanou proměnnou diskretní náhodnou veličinou Y s oborem hodnot $\mathcal{Y}$.
- Na základě trénovací množiny odhadneme pravděpodobnosti $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ pro každé $\mathbf{x} \in \mathcal{X}$ a $y \in \mathcal{Y}$.
- Tyto pravděpodobnosti můžeme využít k predikci Y při napozorovaných příznacích $\mathbf{x}$ takto:

$$\hat{Y} = \arg \max_{y \in \mathcal{Y}} P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x}),$$

tj. jako hodnotu, která je při daném $\mathbf{x}$ nejpravděpodobnější.

- Tato predikce se nazývá **MAP** odhad (z angl. **maximum a posteriori**).

Využití Bayesovy věty

- Otázkou je, jak odhadnout $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$.
- Mohli bychom se o to pokusit přímo na základě trénovacích dat. Tak se opravdu v mnoha případech postupuje (např. u neuronových sítí, logistické regrese, atd.).
- Nyní na to ale pojďme oklikou.

Využití Bayesovy věty

- Otázkou je, jak odhadnout $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$.
- Mohli bychom se o to pokusit přímo na základě trénovacích dat. Tak se opravdu v mnoha případech postupuje (např. u neuronových sítí, logistické regrese, atd.).
- Nyní na to ale pojďme oklikou.
- Předpokládejme, že se nám podaří odhadnout $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.

Využití Bayesovy věty

- Otázkou je, jak odhadnout $P(Y = y|\mathbf{X} = \mathbf{x})$.
- Mohli bychom se o to pokusit přímo na základě trénovacích dat. Tak se opravdu v mnoha případech postupuje (např. u neuronových sítí, logistické regrese, atd.).
- Nyní na to ale pojďme oklikou.
- Předpokládejme, že se nám podaří odhadnout $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|Y = y)$.
- Využijeme-li Bayesovu větu z teorie pravděpodobnosti (Znáte z BI-PST!), můžeme kýženou pravděpodobnost spočítat jako

$$P(Y = y|\mathbf{X} = \mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|Y = y) P(Y = y)}{P(\mathbf{X} = \mathbf{x})},$$

kde

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x}) = \sum_{y \in \mathcal{Y}} P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|Y = y) P(Y = y).$$

- Poznamenejme, že potřebujeme také odhad $P(Y = y)$, který je ale triviální.

Využití Bayesovy věty – predikce

- Zajímáme-li se o argument maxima tohoto výrazu vzhledem k y , můžeme zahodit jmenovatel $P(\mathbf{X} = \mathbf{x})$, který bychom sice podle předchozího vztahu uměli spočítat, ale je pro všechny hodnoty y stejný.
- Tento fakt obvykle zapisujeme jako

$$P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x}) \propto P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) P(Y = y),$$

kde symbolem $\propto$ myslíme **rovnost, až na násobek konstantní vzhledem k y .**

Využití Bayesovy věty – predikce

- Zajímáme-li se o argument maxima tohoto výrazu vzhledem k y , můžeme zahodit jmenovatel $P(\mathbf{X} = \mathbf{x})$, který bychom sice podle předchozího vztahu uměli spočítat, ale je pro všechny hodnoty y stejný.
- Tento fakt obvykle zapisujeme jako

$$P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x}) \propto P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) P(Y = y),$$

kde symbolem $\propto$ myslíme rovnost, až na násobek konstantní vzhledem k y .

- Pro predikci tak finálně dostáváme

$$\hat{Y} = \arg \max_{y \in \mathcal{Y}} P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) P(Y = y).$$

- Nyní už zbývá „pouze“ odhadnout $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.

Naivní Bayes

Základem metody nazývané **naivní Bayes** nebo také **naivní Bayesův klasifikátor** (angl. **Naive Bayes**) je následující předpoklad:

Za podmínky $Y = y$ jsou všechny příznaky nezávislé.

Naivní Bayes

Základem metody nazývané **naivní Bayes** nebo také **naivní Bayesův klasifikátor** (angl. **Naive Bayes**) je následující předpoklad:

Za podmínky $Y = y$ jsou všechny příznaky nezávislé.

Tj. pro každé $y \in \mathcal{Y}$ a $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_p)^T \in \mathcal{X}$ platí

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) = P(X_1 = x_1 | Y = y) \cdot \dots \cdot P(X_p = x_p | Y = y).$$

Naivní Bayes

Základem metody nazývané **naivní Bayes** nebo také **naivní Bayesův klasifikátor** (angl. **Naive Bayes**) je následující předpoklad:

Za podmínky $Y = y$ jsou všechny příznaky nezávislé.

Tj. pro každé $y \in \mathcal{Y}$ a $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_p)^T \in \mathcal{X}$ platí

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) = P(X_1 = x_1 | Y = y) \cdot \dots \cdot P(X_p = x_p | Y = y).$$

Naivita tedy znamená, že pro fixní hodnotu vysvětlované proměnné předpokládáme, že jsou příznaky nezávislé.

Naivní Bayes

Základem metody nazývané **naivní Bayes** nebo také **naivní Bayesův klasifikátor** (angl. **Naive Bayes**) je následující předpoklad:

Za podmínky $Y = y$ jsou všechny příznaky nezávislé.

Tj. pro každé $y \in \mathcal{Y}$ a $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_p)^T \in \mathcal{X}$ platí

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) = P(X_1 = x_1 | Y = y) \cdot \dots \cdot P(X_p = x_p | Y = y).$$

Naivita tedy znamená, že pro fixní hodnotu vysvětlované proměnné předpokládáme, že jsou příznaky nezávislé.

Výsledný **MAP odhad** naivního Bayesova klasifikátoru je tedy

$$\hat{Y} = \arg \max_{y \in \mathcal{Y}} \prod_{i=1}^p P(X_i = x_i | Y = y) P(Y = y).$$

Naivní Bayes

Základem metody nazývané **naivní Bayes** nebo také **naivní Bayesův klasifikátor** (angl. **Naive Bayes**) je následující předpoklad:

Za podmínky $Y = y$ jsou všechny příznaky nezávislé.

Tj. pro každé $y \in \mathcal{Y}$ a $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_p)^T \in \mathcal{X}$ platí

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) = P(X_1 = x_1 | Y = y) \cdot \dots \cdot P(X_p = x_p | Y = y).$$

Naivita tedy znamená, že pro fixní hodnotu vysvětlované proměnné předpokládáme, že jsou příznaky nezávislé.

Výsledný **MAP odhad** naivního Bayesova klasifikátoru je tedy

$$\hat{Y} = \arg \max_{y \in \mathcal{Y}} \prod_{i=1}^p P(X_i = x_i | Y = y) P(Y = y).$$

Ačkoliv je předpoklad podmíněné nezávislosti značně hrubý a povětšinou i nesprávný, dává naivní Bayes v mnoha případech až překvapivě dobré výsledky.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3},$$

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3}, \quad \hat{p}(X_2 = 1|Y = 1) = 1,$$

---

¹Odhady pravděpodobností $P(\dots)$ označíme $\hat{p}(\dots)$.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $\mathbf{x} = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3}, \quad \hat{p}(X_2 = 1|Y = 1) = 1, \quad \hat{p}(X_3 = 1|Y = 1) = \frac{2}{3}.$$

---

¹Odhady pravděpodobností $P(\dots)$ označíme $\hat{p}(\dots)$.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3}, \quad \hat{p}(X_2 = 1|Y = 1) = 1, \quad \hat{p}(X_3 = 1|Y = 1) = \frac{2}{3}.$$

Spolu s $\hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{2}$ tak máme

$$\prod_{i=1}^3 \hat{p}(X_i = x_i|Y = 1) \hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{3} \cdot 1 \cdot \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{9}.$$

¹Odhady pravděpodobností $P(\dots)$ označíme $\hat{p}(\dots)$.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3}, \quad \hat{p}(X_2 = 1|Y = 1) = 1, \quad \hat{p}(X_3 = 1|Y = 1) = \frac{2}{3}.$$

Spolu s $\hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{2}$ tak máme

$$\prod_{i=1}^3 \hat{p}(X_i = x_i|Y = 1) \hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{3} \cdot 1 \cdot \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{9}.$$

Analogicky platí

$$\prod_{i=1}^3 \hat{p}(X_i = x_i|Y = 0) \hat{p}(Y = 0) = \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{27}.$$

¹Odhady pravděpodobností $P(\dots)$ označíme $\hat{p}(\dots)$.

Naivní Bayes – příklad (1/2)

Uvažujme tři binární příznaky X_1, X_2, X_3 a binární vysvětlovanou proměnnou Y spolu s následující trénovací množinou:

Y	X_1	X_2	X_3
1	1	1	0
1	0	1	1
1	1	1	1
0	0	0	1
0	0	1	0
0	1	0	0

Nyní chceme provést predikci pro $x = (0, 1, 1)^T$. Postupně dostáváme odhady¹

$$\hat{p}(X_1 = 0|Y = 1) = \frac{1}{3}, \quad \hat{p}(X_2 = 1|Y = 1) = 1, \quad \hat{p}(X_3 = 1|Y = 1) = \frac{2}{3}.$$

Spolu s $\hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{2}$ tak máme

$$\prod_{i=1}^3 \hat{p}(X_i = x_i|Y = 1) \hat{p}(Y = 1) = \frac{1}{3} \cdot 1 \cdot \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{9}.$$

Analogicky platí

$$\prod_{i=1}^3 \hat{p}(X_i = x_i|Y = 0) \hat{p}(Y = 0) = \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{2} = \frac{1}{27}.$$

Predikce je tedy $\hat{Y} = 1$, což je v tomto případě správně.

¹Odhady pravděpodobností $P(\dots)$ označíme $\hat{p}(\dots)$.

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtěme predikce pro všechny možné body.

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtěme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtěme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Vidíme, že jediný případ, který je detekován špatně je $X_1 = 1, X_2 = 0, X_3 = 1$.

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtěme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Vidíme, že jediný případ, který je detekován špatně je $X_1 = 1, X_2 = 0, X_3 = 1$. To je docela dobrý výsledek, když vezmeme v potaz, že podmíněná rozdělení ve skutečnosti nejsou nezávislá. Platí totiž například

$$P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(\emptyset)}{P(Y = 1)} = \frac{0}{1/2} = 0$$

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtíme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Vidíme, že jediný případ, který je detekován špatně je $X_1 = 1, X_2 = 0, X_3 = 1$. To je docela dobrý výsledek, když vezmeme v potaz, že podmíněná rozdělení ve skutečnosti nejsou nezávislá. Platí totiž například

$$P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(\emptyset)}{P(Y = 1)} = \frac{0}{1/2} = 0$$

$$P(X_1 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 1, X_3 = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{1/2 \cdot 1/2 \cdot 1/2}{1/2} = \frac{1}{4}$$

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtíme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Vidíme, že jediný případ, který je detekován špatně je $X_1 = 1, X_2 = 0, X_3 = 1$. To je docela dobrý výsledek, když vezmeme v potaz, že podmíněná rozdělení ve skutečnosti nejsou nezávislá. Platí totiž například

$$P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(\emptyset)}{P(Y = 1)} = \frac{0}{1/2} = 0$$

$$P(X_1 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 1, X_3 = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{1/2 \cdot 1/2 \cdot 1/2}{1/2} = \frac{1}{4}$$

a tudíž $P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = 0 \neq \frac{1}{16} = P(X_1 = 0 | Y = 1) \cdot P(X_2 = 0 | Y = 1)$.

Naivní Bayes – příklad (2/2)

Nyní si řekněme, že ve skutečnosti jsou X_1, X_2, X_3 nezávislé veličiny se stejným rovnoměrným rozdělením, $X_i \sim \text{Be}(1/2)$, a $Y = 1$ právě, když jsou alespoň dvě hodnoty příznaků rovny 1.

Na základě pravděpodobností odhadnutých na trénovacích datech spočtíme predikce pro všechny možné body.

Y	X_1	X_2	X_3	$\hat{Y}$
1	1	1	0	1
1	0	1	1	1
1	1	1	1	1
0	0	0	1	0
0	0	1	0	0
0	1	0	0	0
1	1	0	1	0
0	0	0	0	0

Vidíme, že jediný případ, který je detekován špatně je $X_1 = 1, X_2 = 0, X_3 = 1$. To je docela dobrý výsledek, když vezmeme v potaz, že podmíněná rozdělení ve skutečnosti nejsou nezávislá. Platí totiž například

$$P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(\emptyset)}{P(Y = 1)} = \frac{0}{1/2} = 0$$

$$P(X_1 = 0 | Y = 1) = \frac{P(X_1 = 0, Y = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{P(X_1 = 0, X_2 = 1, X_3 = 1)}{P(Y = 1)} = \frac{1/2 \cdot 1/2 \cdot 1/2}{1/2} = \frac{1}{4}$$

a tudíž $P(X_1 = 0, X_2 = 0 | Y = 1) = 0 \neq \frac{1}{16} = P(X_1 = 0 | Y = 1) \cdot P(X_2 = 0 | Y = 1)$.

Výsledek je o to zajímavější, uvědomíme-li si, že jsme na základě trénovací množiny získali špatné odhady pravděpodobností podmíněných hodnot příznaků.

Tato chyba se nejvíc projevila u bodu $x = (1, 0, 1)^T$, kde jsme dostali $\hat{p}(X_2 = 0 | Y = 1) = 0$, což vedlo k nulovosti součinu odpovídajícího $Y = 1$ a následně k špatné predikci $\hat{Y} = 0$.

Diskuse vlastností naivního Bayese

- Navzdory faktu, že je předpoklad nezávislosti obvykle značně nepřesný, má naivní Bayesův klasifikátor několik dobrých vlastností.
- Především platí, že díky rozkladu sdružené podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$ na součin marginálních podmíněných pravděpodobností $P(X_i = x_i | Y = y)$ jsou vlastně **příznaky separovány**.

Diskuse vlastností naivního Bayese

- Navzdory faktu, že je předpoklad nezávislosti obvykle značně nepřesný, má naivní Bayesův klasifikátor několik dobrých vlastností.
- Především platí, že díky rozkladu sdružené podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$ na součin marginálních podmíněných pravděpodobností $P(X_i = x_i | Y = y)$ jsou vlastně **příznaky separovány**.
- **Odhad** podmíněných pravděpodobností **každého příznaku** tak probíhá **nezávisle na ostatních**.
- Tento fakt významně pomáhá rezistenci proti problémům s dimenzionalitou (the curse of dimensionality)!
- Jde totiž o to, že k rozumnému odhadu podmíněné pravděpodobnosti $P(X_i = x_i | Y = y)$ nám stačí poměrně malé množství dat, a tento potřebný počet nenarůstá s nárůstem počtu příznaků.

Diskuse vlastností naivního Bayese – pokračování

- Dále platí, že vzhledem k nepřesnému předpokladu nezávislosti obvykle nedostáváme dobrý odhad sdružené podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.
- Naším cílem ale ve skutečnosti není tato pravděpodobnost jako taková, nýbrž MAP odhad, který z ní konstruujeme.

Diskuse vlastností naivního Bayese – pokračování

- Dále platí, že vzhledem k nepřesnému předpokladu nezávislosti obvykle nedostáváme dobrý odhad sdružené podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.
- Naším cílem ale ve skutečnosti není tato pravděpodobnost jako taková, nýbrž MAP odhad, který z ní konstruuujeme.
- Tento zůstane správný, pokud má skutečná hodnota y vyšší odhadnutou pravděpodobnost než ostatní hodnoty.
- Jak se ukazuje, v případě naivního Bayese je toto častá situace.
- Tento aspekt byl částečně patrný v předchozím příkladu, kde nezávislost neplatila a přesto byl kromě jediného případu výsledný odhad správný.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Zabývejme se nyní problematikou odhadu $P(X = x|Y = y)$, kde X je jeden z příznaků.
- Nejjednodušší situace nastává pokud veličina X nabývá hodnot 0, 1.

---

²Poznáte v BI-PST.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Zabývejme se nyní problematikou odhadu $P(X = x|Y = y)$, kde X je jeden z příznaků.
- Nejjednodušší situace nastává pokud veličina X nabývá hodnot 0, 1.
- V takovém případě je vhodným modelem pro podmíněné rozdělení $X|Y = y$ **Bernoulliho rozdělení** s parametrem p_y , tj. $P(X = 1|Y = y) = p_y$. Značíme $(X|Y = y) \sim \text{Be}(p_y)$.

---

²Poznáte v BI-PST.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Zabývejme se nyní problematikou odhadu $P(X = x|Y = y)$, kde X je jeden z příznaků.
- Nejjednodušší situace nastává pokud veličina X nabývá hodnot 0, 1.
- V takovém případě je vhodným modelem pro podmíněné rozdělení $X|Y = y$ **Bernoulliho rozdělení** s parametrem p_y , tj. $P(X = 1|Y = y) = p_y$. Značíme $(X|Y = y) \sim \text{Be}(p_y)$.
- Jako **odhad parametru** p_y se nejčastěji využívá

$$\hat{p}_y = \frac{N_{1,y}}{N_{1,y} + N_{0,y}},$$

kde $N_{1,y}$ značí počet dat pro $X = 1$ a $Y = y$, a $N_{0,y}$ analogicky.

---

²Poznáte v BI-PST.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Zabýváme se nyní problematikou odhadu $P(X = x|Y = y)$, kde X je jeden z příznaků.
- Nejjednodušší situace nastává pokud veličina X nabývá hodnot 0, 1.
- V takovém případě je vhodným modelem pro podmíněné rozdělení $X|Y = y$ **Bernoulliho rozdělení** s parametrem p_y , tj. $P(X = 1|Y = y) = p_y$. Značíme $(X|Y = y) \sim \text{Be}(p_y)$.

- Jako **odhad parametru** p_y se nejčastěji využívá

$$\hat{p}_y = \frac{N_{1,y}}{N_{1,y} + N_{0,y}},$$

kde $N_{1,y}$ značí počet dat pro $X = 1$ a $Y = y$, a $N_{0,y}$ analogicky.

- Z pohledu matematické statistiky se jedná o **maximálně věrohodný odhad**² (MLE odhad) parametru Bernoulliho rozdělení.
- Tento odhad jsme použili v předchozím příkladu.

---

²Poznáte v BI-PST.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Nevýhodou tohoto odhadu je, že pro hodně malé (nebo velké) p_y se může stát, že v trénovací množině pro $Y = y$ nejsou zastoupeny obě hodnoty X_i a tedy $N_{1,y} = 0$ nebo $N_{0,y} = 0$.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Nevýhodou tohoto odhadu je, že pro hodně malé (nebo velké) p_y se může stát, že v trénovací množině pro $Y = y$ nejsou zastoupeny obě hodnoty X_i a tedy $N_{1,y} = 0$ nebo $N_{0,y} = 0$.
- V takovém případě dojde ke kolapsu $\hat{p}_y = 0$ (nebo 1).
- Pokud se to stane, je odhad podmíněné pravděpodobnosti pro x_i rovné nevyskytující se hodnotě triviálně roven nule.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Nevýhodou tohoto odhadu je, že pro hodně malé (nebo velké) p_y se může stát, že v trénovací množině pro $Y = y$ nejsou zastoupeny obě hodnoty X_i a tedy $N_{1,y} = 0$ nebo $N_{0,y} = 0$.
- V takovém případě dojde ke kolapsu $\hat{p}_y = 0$ (nebo 1).
- Pokud se to stane, je odhad podmíněné pravděpodobnosti pro x_i rovné nevyskytující se hodnotě triviálně roven nule.
- MAP odhad $\hat{Y}$ pak bez ohledu na hodnoty ostatních příznaků nikdy **nemůže** predikovat příslušnou hodnotu y .

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Nevýhodou tohoto odhadu je, že pro hodně malé (nebo velké) p_y se může stát, že v trénovací množině pro $Y = y$ nejsou zastoupeny obě hodnoty X_i a tedy $N_{1,y} = 0$ nebo $N_{0,y} = 0$.
- V takovém případě dojde ke kolapsu $\hat{p}_y = 0$ (nebo 1).
- Pokud se to stane, je odhad podmíněné pravděpodobnosti pro x_i rovné nevyskytující se hodnotě triviálně roven nule.
- MAP odhad $\hat{Y}$ pak bez ohledu na hodnoty ostatních příznaků nikdy **nemůže predikovat příslušnou hodnotu y** .
- Této situaci je možné se vyhnout Bayesovským přístupem s vhodným počátečním rozdělením.
- Pojdme si v krátkosti tento přístup představit.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- Uvažujme problematiku odhadu parametru p Bernoulliho rozdělení na základě naměřených dat $x_1, \dots, x_n$.
- V klasickém **frekventistickém** přístupu statistiky konstruujeme odhad $\hat{p}$ pouze na základě napozorovaných dat.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- Uvažujme problematiku odhadu parametru p Bernoulliho rozdělení na základě naměřených dat $x_1, \dots, x_n$.
- V klasickém **frekventistickém** přístupu statistiky konstruujeme odhad $\hat{p}$ pouze na základě napozorovaných dat.
- Do tohoto odhadu se nikterak nepromítá naše případná expertní znalost situace.
- Např. pokud odhadujeme pravděpodobnost panny p pro případ házení nějakou konkrétní existující mincí a padne nám 3 krát orel, odhadneme $\hat{p} = 0$.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- Uvažujme problematiku odhadu parametru p Bernoulliho rozdělení na základě naměřených dat $x_1, \dots, x_n$.
- V klasickém **frekventistickém** přístupu statistiky konstruujeme odhad $\hat{p}$ pouze na základě napozorovaných dat.
- Do tohoto odhadu se nikterak nepromítá naše případná expertní znalost situace.
- Např. pokud odhadujeme pravděpodobnost panny p pro případ házení nějakou konkrétní existující mincí a padne nám 3 krát orel, odhadneme $\hat{p} = 0$.
- Tímto způsobem ale nejsme schopni nikterak zohlednit expertní posouzení situace, které zde může např.:

Prostým pohledem a potěžkáním dané mince, se zdá, že bude standardní, a naše očekávání tedy je, že by p mělo být blízké $1/2$.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- Uvažujme problematiku odhadu parametru p Bernoulliho rozdělení na základě naměřených dat $x_1, \dots, x_n$.
- V klasickém **frekventistickém** přístupu statistiky konstruujeme odhad $\hat{p}$ pouze na základě napozorovaných dat.
- Do tohoto odhadu se nikterak nepromítá naše případná expertní znalost situace.
- Např. pokud odhadujeme pravděpodobnost panny p pro případ házení nějakou konkrétní existující mincí a padne nám 3 krát orel, odhadneme $\hat{p} = 0$.
- Tímto způsobem ale nejsme schopni nikterak zohlednit expertní posouzení situace, které zde může např.:
Prostým pohledem a potěžkáním dané mince, se zdá, že bude standardní, a naše očekávání tedy je, že by p mělo být blízké $1/2$.
- **Bayesovská statistika** se s tímto problémem vypořádá zavedením takzvaného **apriorního rozdělení** (angl. **prior distribution**) odhadovaného parametru, která odráží naši expertní znalost, kterou hodláme na základě napozorovaných dat zpřesňovat.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- V našem příkladu tak předpokládáme, že parametr p má jako apriorní rozdělení spojité rozdělení na intervalu $(0, 1)$ určené hustotou $f_p(p)$, jejíž tvar určuje naše počáteční očekávání.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- V našem příkladu tak předpokládáme, že parametr p má jako apriorní rozdělení spojité rozdělení na intervalu $(0, 1)$ určené hustotou $f_p(p)$, jejíž tvar určuje naše počáteční očekávání.
- Na základě napozorovaných dat $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)^T$ pak pomocí Bayesovy věty určíme takzvané **aposteriorní rozdělení** (angl. **posterior distribution**),

$$f_p(p|\mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p)}{P(\mathbf{X} = \mathbf{x})},$$

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- V našem příkladu tak předpokládáme, že parametr p má jako apriorní rozdělení spojité rozdělení na intervalu $(0, 1)$ určené hustotou $f_p(p)$, jejíž tvar určuje naše počáteční očekávání.
- Na základě napozorovaných dat $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)^T$ pak pomocí Bayesovy věty určíme takzvané **aposteriorní rozdělení** (angl. **posterior distribution**),

$$f_p(p|\mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p)}{P(\mathbf{X} = \mathbf{x})},$$

kde $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)$ je pravděpodobnost, že napozorujeme $\mathbf{X} = \mathbf{x}$ pokud p je ten správný parametr a

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- V našem příkladu tak předpokládáme, že parametr p má jako apriorní rozdělení spojité rozdělení na intervalu $(0, 1)$ určené hustotou $f_p(p)$, jejíž tvar určuje naše počáteční očekávání.
- Na základě napozorovaných dat $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)^T$ pak pomocí Bayesovy věty určíme takzvané **aposteriorní rozdělení** (angl. **posterior distribution**),

$$f_p(p|\mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p)}{P(\mathbf{X} = \mathbf{x})},$$

kde $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)$ je pravděpodobnost, že napozorujeme $\mathbf{X} = \mathbf{x}$ pokud p je ten správný parametr a

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x}) = \int_p P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p) dp$$

je vystředovaná pravděpodobnost, že napozorujeme $\mathbf{X} = \mathbf{x}$.

Vsuvka – Bayesovský přístup k odhadům

- V našem příkladu tak předpokládáme, že parametr p má jako apriorní rozdělení spojité rozdělení na intervalu $(0, 1)$ určené hustotou $f_p(p)$, jejíž tvar určuje naše počáteční očekávání.
- Na základě napozorovaných dat $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)^T$ pak pomocí Bayesovy věty určíme takzvané **aposteriorní rozdělení** (angl. **posterior distribution**),

$$f_p(p|\mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p)}{P(\mathbf{X} = \mathbf{x})},$$

kde $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)$ je pravděpodobnost, že napozorujeme $\mathbf{X} = \mathbf{x}$ pokud p je ten správný parametr a

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x}) = \int_p P(\mathbf{X} = \mathbf{x}|p)f_p(p) dp$$

je vystředovaná pravděpodobnost, že napozorujeme $\mathbf{X} = \mathbf{x}$.

- Po využití pozorovaných dat tedy máme $f_p(p|\mathbf{x})$ **aposteriorní rozdělení**, které **odpovídá změně našeho uvažování na základě pozorování**.

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Pokud na závěr potřebujeme získat bodový odhad parametru p (tj. jednu hodnotu), spočteme střední hodnotu aposterioriho rozdělení,

$$\hat{p} = \int_p p f_p(p|\mathbf{x}) dp.$$

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Pokud na závěr potřebujeme získat bodový odhad parametru p (tj. jednu hodnotu), spočteme střední hodnotu aposterioriho rozdělení,

$$\hat{p} = \int_p p f_p(p|\mathbf{x}) dp.$$

- Chceme-li použít Bayesovský přístup v případně Bernoulliho rozdělení $X|Y = y$, musíme stanovit vhodné apriorní rozdělení.
- Obvykle se bere Beta rozdělení, jehož speciálním případem je rovnoměrné rozdělení (tj. apriorně předpokládáme, že všechny hodnoty p mohou být stejně pravděpodobné).

Modely podmíněných pravděpodobností – Bernoulliho rozdělení

- Pokud na závěr potřebujeme získat bodový odhad parametru p (tj. jednu hodnotu), spočteme střední hodnotu aposterioriho rozdělení,

$$\hat{p} = \int_p p f_p(p|\mathbf{x}) dp.$$

- Chceme-li použít Bayesovský přístup v případně Bernoulliho rozdělení $X|Y = y$, musíme stanovit vhodné apriorní rozdělení.
- Obvykle se bere Beta rozdělení, jehož speciálním případem je rovnoměrné rozdělení (tj. apriorně předpokládáme, že všechny hodnoty p mohou být stejně pravděpodobné).
- Výsledný odhad z aposterioriho rozdělení je v tomto případě

$$\hat{p}_y = \frac{N_{1,y} + 1}{N_{1,y} + N_{0,y} + 2}.$$

- Tento odhad se nazývá **add-one smoothing** nebo také **Laplace's rule of succession** a jak je patrné, na kolaps $\hat{p}_y = 0$ netrpí.
- Implementace Bernoulliho rozdělení příznaků v knihovně `scikit-learn` je dostupná v balíčku `BernoulliNB`.

Modely podmíněných pravděpodobností – kategoričké rozdělení

- Další možností je, když veličina X nabývá k různých hodnot $c_1, \dots, c_k$.
- Vhodným modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je potom **kategoričké rozdělení** (angl. také **multinoulli distribution**), které značíme $\text{Cat}(\mathbf{p}_y)$, kde $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ a $p_{1,y}, \dots, p_{k,y}$ jsou podmíněné pravděpodobnosti hodnot $c_1, \dots, c_k$, tj. $P(X = c_j|Y = y) = p_{j,y}$.

Modely podmíněných pravděpodobností – kategoričné rozdělení

- Další možností je, když veličina X nabývá k různých hodnot $c_1, \dots, c_k$.
- Vhodným modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je potom **kategoričné rozdělení** (angl. také **multinoulli distribution**), které značíme $\text{Cat}(\mathbf{p}_y)$, kde $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ a $p_{1,y}, \dots, p_{k,y}$ jsou podmíněné pravděpodobnosti hodnot $c_1, \dots, c_k$, tj. $P(X = c_j|Y = y) = p_{j,y}$.
- Jako **odhad k -rozměrného parametru** $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ se nejčastěji využívá

$$\hat{\mathbf{p}}_y = (\hat{p}_{1,y}, \dots, \hat{p}_{k,y})^T \quad \text{a} \quad \hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y}}{N_{1,y} + \dots + N_{k,y}},$$

kde $N_{j,y}$ značí počet dat pro $X = c_j$ a $Y = y$.

Modely podmíněných pravděpodobností – kategoričké rozdělení

- Další možností je, když veličina X nabývá k různých hodnot $c_1, \dots, c_k$.
- Vhodným modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je potom **kategoričké rozdělení** (angl. také **multinoulli distribution**), které značíme $\text{Cat}(\mathbf{p}_y)$, kde $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ a $p_{1,y}, \dots, p_{k,y}$ jsou podmíněné pravděpodobnosti hodnot $c_1, \dots, c_k$, tj. $P(X = c_j | Y = y) = p_{j,y}$.

- Jako **odhad k -rozměrného parametru** $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ se nejčastěji využívá

$$\hat{\mathbf{p}}_y = (\hat{p}_{1,y}, \dots, \hat{p}_{k,y})^T \quad \text{a} \quad \hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y}}{N_{1,y} + \dots + N_{k,y}},$$

kde $N_{j,y}$ značí počet dat pro $X = c_j$ a $Y = y$.

- I zde se jedná o **maximálně věrohodný odhad**, opět náchylný ke kolapsu, pokud se některá hodnota c_j v příslušné části trénovací množiny nevyskytuje.

Modely podmíněných pravděpodobností – kategoričké rozdělení

- Další možností je, když veličina X nabývá k různých hodnot $c_1, \dots, c_k$.
- Vhodným modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je potom **kategoričké rozdělení** (angl. také **multinoulli distribution**), které značíme $\text{Cat}(\mathbf{p}_y)$, kde $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ a $p_{1,y}, \dots, p_{k,y}$ jsou podmíněné pravděpodobnosti hodnot $c_1, \dots, c_k$, tj. $P(X = c_j | Y = y) = p_{j,y}$.
- Jako **odhad k -rozměrného parametru** $\mathbf{p}_y = (p_{1,y}, \dots, p_{k,y})^T$ se nejčastěji využívá

$$\hat{\mathbf{p}}_y = (\hat{p}_{1,y}, \dots, \hat{p}_{k,y})^T \quad \text{a} \quad \hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y}}{N_{1,y} + \dots + N_{k,y}},$$

kde $N_{j,y}$ značí počet dat pro $X = c_j$ a $Y = y$.

- I zde se jedná o **maximálně věrohodný odhad**, opět náchylný ke kolapsu, pokud se některá hodnota c_j v příslušné části trénovací množiny nevyskytuje.
- Analogicky je možné využít Bayesovský přístup a získat **robustnější odhad**

$$\hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y} + 1}{N_{1,y} + \dots + N_{k,y} + k}.$$

Modely podmíněných pravděpodobností – spojité rozdělení

- Uvažujme situaci, kdy je daný příznak X spojitou náhodnou veličinou.
- V takovém případě je $P(X = x|Y = y) = 0$ pro každé x a použití předchozích vzorečků je bez vhodné modifikace nemožné.

Modely podmíněných pravděpodobností – spojité rozdělení

- Uvažujme situaci, kdy je daný příznak X spojitou náhodnou veličinou.
- V takovém případě je $P(X = x|Y = y) = 0$ pro každé x a použití předchozích vzorečků je bez vhodné modifikace nemožné.
- Abychom situaci zachránili, místo podmíněné pravděpodobnosti se pro tento příznak vezme podmíněná hustota pravděpodobnosti $f_{X|y}(x)$, což je hustota pravděpodobnosti veličiny X podmíněné jevem $Y = y$.
- Je to tedy hustota, která odpovídá distribuční funkci

$$F_{X|y}(x) = P(X \leq x|Y = y).$$

Modely podmíněných pravděpodobností – spojité rozdělení

- Uvažujme situaci, kdy je daný příznak X spojitou náhodnou veličinou.
- V takovém případě je $P(X = x|Y = y) = 0$ pro každé x a použití předchozích vzorečků je bez vhodné modifikace nemožné.
- Abychom situaci zachránili, místo podmíněné pravděpodobnosti se pro tento příznak vezme podmíněná hustota pravděpodobnosti $f_{X|y}(x)$, což je hustota pravděpodobnosti veličiny X podmíněné jevem $Y = y$.
- Je to tedy hustota, která odpovídá distribuční funkci

$$F_{X|y}(x) = P(X \leq x|Y = y).$$

- Predikci MAP odhadem provedeme s pomocí následujícího vztahu

$$\hat{Y} = \arg \max_{y \in \mathcal{Y}} \prod_{i=1}^{\ell} P(X_i = x_i|Y = y) \prod_{i=\ell+1}^p f_{X_i|y}(x_i) P(Y = y),$$

kde $X_1, \dots, X_\ell$ jsou diskrétní příznaky a $X_{\ell+1}, \dots, X_p$ jsou spojité příznaky.

Modely podmíněných pravděpodobností – Gaussovo rozdělení

- Častým modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je ve spojitém případě normální rozdělení $N(\mu_y, \sigma_y^2)$ se střední hodnotou určenou parametrem μ_y a rozptylem určeným parametrem σ_y^2 .
- Podmíněná hustota je tedy pro každé $x \in \mathbb{R}$ určena vztahem

$$f_{X|y}(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma_y^2}} e^{-\frac{1}{2\sigma_y^2}(x-\mu_y)^2}.$$

Modely podmíněných pravděpodobností – Gaussovo rozdělení

- Častým modelem podmíněného rozdělení $X|Y = y$ je ve spojitém případě normální rozdělení $N(\mu_y, \sigma_y^2)$ se střední hodnotou určenou parametrem μ_y a rozptylem určeným parametrem σ_y^2 .
- Podmíněná hustota je tedy pro každé $x \in \mathbb{R}$ určena vztahem

$$f_{X|y}(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma_y^2}} e^{-\frac{1}{2\sigma_y^2}(x-\mu_y)^2}.$$

- Zde obvykle používáme MLE odhady

$$\hat{\mu}_y = \frac{1}{N_y} \sum_i^{N_y} x_i \quad \text{a} \quad \hat{\sigma}_y^2 = \frac{1}{N_y} \sum_i^{N_y} (x_i - \hat{\mu}_y)^2,$$

kde $x_1, \dots, x_{N_y}$ jsou hodnoty příznaku X , pro které $Y = y$.

- Implementace v knihovně `scikit-learn` je dostupná v balíčku [GaussianNB](#).

Generativní přístup k predikci

- Většinu přednášky (kromě prvního slajdu) jsme se zabývali situací, kdy konstruujeme nějaký model pro odhad podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.
- To nám spolu s odhadem $P(Y = y)$ dává model pro sdruženou pravděpodobnost

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x}, Y = y) = P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) P(Y = y).$$

Generativní přístup k predikci

- Většinu přednášky (kromě prvního slajdu) jsme se zabývali situací, kdy konstruujeme nějaký model pro odhad podmíněné pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y)$.
- To nám spolu s odhadem $P(Y = y)$ dává model pro sdruženou pravděpodobnost

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x}, Y = y) = P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) P(Y = y).$$

- Tento přístup, kdy vytváříme model sdružené pravděpodobnosti $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}, Y = y)$, se obecně nazývá **generativní přístup** a výsledný model pak **generativní model**.
- Termín **generativní** znamená, že model sdružené pravděpodobnosti představuje úplnou informaci o rozdělení, ze kterého byla data „generována“.
- Generativní model tedy může být využit pro generování nových pozorování.
- Přeneseně se pak používá pojem **generativní klasifikátor** pro MAP odhad založený na $P(\mathbf{X} = \mathbf{x}, Y = y)$.

Diskriminativní přístup k predikci

- Druhou možností je odhadovat na základě trénovacího datasetu podmíněnou pravděpodobnost $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ napřímo, bez modelu pro sdruženou pravděpodobnost.
- Tomuto přístupu se říká **diskriminativní** a příslušný model podmíněné pravděpodobnosti $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ se nazývá **diskriminativní model**.

Diskriminativní přístup k predikci

- Druhou možností je odhadovat na základě trénovacího datasetu podmíněnou pravděpodobnost $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ napřímo, bez modelu pro sdruženou pravděpodobnost.
- Tomuto přístupu se říká **diskriminativní** a příslušný model podmíněné pravděpodobnosti $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ se nazývá **diskriminativní model**.
- Analogicky se používá pojem **diskriminativní klasifikátor** pro výsledný MAP odhad založený na $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$.
- Jak uvidíme (jsme viděli) v dalších přednáškách, diskriminativní přístup je poměrně častý a většina v současné době nejpoužívanějších metod je tohoto typu.
- Jako příklad uveďme logistickou regresi nebo neuronové sítě.

Diskriminativní přístup k predikci

- Druhou možností je odhadovat na základě trénovacího datasetu podmíněnou pravděpodobnost $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ napřímo, bez modelu pro sdruženou pravděpodobnost.
- Tomuto přístupu se říká **diskriminativní** a příslušný model podmíněné pravděpodobnosti $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$ se nazývá **diskriminativní model**.
- Analogicky se používá pojem **diskriminativní klasifikátor** pro výsledný MAP odhad založený na $P(Y = y | \mathbf{X} = \mathbf{x})$.
- Jak uvidíme (jsme viděli) v dalších přednáškách, diskriminativní přístup je poměrně častý a většina v současné době nejpoužívanějších metod je tohoto typu.
- Jako příklad uveďme logistickou regresi nebo neuronové sítě.
- Někdy je jako diskriminativní přístup dokonce nazýván jakýkoliv přístup přímé predikce hodnot Y , tj. bez odhadu pravděpodobností.
- Do takové rozšířené definice pak spadají například i rozhodovací stromy.

Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů

- Jednou z reálných aplikací (naivního) Bayesova klasifikátoru je klasifikace textů na základě tzv. **bag-of-words** modelu.
- Při tomto přístupu je dokument reprezentován pomocí četností výskytů slov z nějakého slovníku $\mathcal{D}$.
- To znamená, že daný dokument má $D \equiv |\mathcal{D}|$ příznaků $X_1, \dots, X_D$, kde X_j udává počet výskytů j -tého slova z $\mathcal{D}$.

Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů

- Jednou z reálných aplikací (naivního) Bayesova klasifikátoru je klasifikace textů na základě tzv. **bag-of-words** modelu.
- Při tomto přístupu je dokument reprezentován pomocí četností výskytů slov z nějakého slovníku $\mathcal{D}$.
- To znamená, že daný dokument má $D \equiv |\mathcal{D}|$ příznaků $X_1, \dots, X_D$, kde X_j udává počet výskytů j -tého slova z $\mathcal{D}$.

- Nejjednodušší model pro podmíněnou pravděpodobnost je pak následující:

$$P(\mathbf{X} = \mathbf{x} | Y = y) = \frac{n!}{\prod_{j=1}^D x_j!} \prod_{j=1}^D p_{j,y}^{x_j},$$

kde $p_{j,y}$ je pravděpodobnost, že náhodně vzaté slovo z dokumentu třídy y bude právě j -té slovo ze slovníku $\mathcal{D}$, a $n = \sum_j x_j$ je počet slov daného dokumentu.

- Při konstantní hodnotě n se výše uvedené rozdělení nazývá **multinomické rozdělení** a s parametry n a $p_{1,y}, \dots, p_{D,y}$, kde $\sum_j p_{j,y} = 1$.

Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů

- Nyní je třeba na základě trénovací množiny N klasifikovaných dokumentů odhadnout parametry $p_{1,y}, \dots, p_{D,y}$.

Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů

- Nyní je třeba na základě trénovací množiny N klasifikovaných dokumentů odhadnout parametry $p_{1,y}, \dots, p_{D,y}$.
- Nejjednodušším odhadem je poměr počtu výskytů j -tého slova ve všech dokumentech dané kategorie dělený souhrnnou délkou všech dokumentů dané kategorie,

$$\hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y}}{N_y},$$

kde $N_{j,y} = \sum_{i=1}^N x_{i,j}$ přičemž $x_{i,j}$ je počet výskytů j -tého slova v i -tém dokumentu, a $N_y = \sum_{j=1}^D N_{j,y}$ je celkový počet slov ve všech dokumentech kategorie y .

Využití Bayesova klasifikátoru ke klasifikaci textů

- Nyní je třeba na základě trénovací množiny N klasifikovaných dokumentů odhadnout parametry $p_{1,y}, \dots, p_{D,y}$.
- Nejjednodušším odhadem je poměr počtu výskytů j -tého slova ve všech dokumentech dané kategorie dělený souhrnnou délkou všech dokumentů dané kategorie,

$$\hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y}}{N_y},$$

kde $N_{j,y} = \sum_{i=1}^N x_{i,j}$ přičemž $x_{i,j}$ je počet výskytů j -tého slova v i -tém dokumentu, a $N_y = \sum_{j=1}^D N_{j,y}$ je celkový počet slov ve všech dokumentech kategorie y .

- I zde je možné aplikovat Bayesovský přístup a získat **add-one smoothing** odhad

$$\hat{p}_{j,y} = \frac{N_{j,y} + 1}{N_y + D}.$$

- Implementace v knihovně `scikit-learn` je v balíčku `MultinomialNB`.